

պիսի բաներ գնելու յանձնարարութիւն ընելու է իրենց:

Ճեղքակողնաց մէջ խնայութիւն կ'ըլլայ՝ լուալու ասին խնամք տանելով, փնտրուածը շուտ մը նորոգելով եւ հսկելով որ շատ չաղտտի, եւ ոչ ալ առանց հարկի լուալով աւելի մաշէ քան թէ հազնելով:

Ձգեստեղինաց մէջ շատ խնայողութիւն կարելի է ընել ոչ թէ հարկաւորը միայն հոգալով, այլ նաեւ վայելուչին միտ գնելով: Անոր համար միտ գնելու է որ տեւական ըլլայ այն զգեստներու նիւթն, որոնք շատ կը գործածուին, ինչպէս են վերարկն, բրդեղէնք, մուշտակք: Առտնին զգեստը պարզ ըլլալու են եւ այնպիսի նիւթէ ու գունէ, որ գիրաւ մաքրուին: Ձգեստի խնայողութիւն կ'ըլլայ նաեւ մաքրութեան եւ զգուշաւոր պահպանութեամբ:

Եթէ տղիներ կամ հասուն գուտորը ձեւէ եւ կարէ զգեստները, կամ գոնէ առաջնորդէ, չէ թէ միայն գերծակի տրուելու վարձքը կը շահուի, այլ եւ շատ խնայողութիւն կ'ըլլայ: Անոր համար պէտք է հասուն աղջկանց կրթութիւն տալ այս նկատմամբ:

Որպէս զի կանուխ վարժին ուստերը եւ գտները զգեստեղինաց խնայողութեան, պէտք է իրենց որոշ գումարիկ մը տալ իւր ամսական ծախսէք իրենց զգեստուողը. բայց հսկելու է թէ ինչպէս կը գործածեն զայն: Ասով զորամի յարգը կ'իմանան, աւելի խնամք կը տանին զգեստուց, եւ եթէ ծախուց համարագիր մ'ունենան՝ կրկին օգուտ է իրենց:

Որպէս զի բան մը դարձեալ չգնուի, պէտք է լաւն ու հաստատունը գնել. եւ ի սկզբանէ զգուշանալ որ աւելորդ տեղ չփնտրուին, եւ այս նկատմամբ սողը շատ մտադիր ըլլալու է:

Ղերբնայէս խնայողութիւն յամենայնի հարկաւոր է. փասն զի խնայողութիւնը մայր եւ պահպան է հարստութեան:

(Հորանսիւն)

ԳԻՐԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Առօրեակց Գիրազկան անտեսագիտութեան հեղինակն է Յր. Վիլլիամ Լէօպէ գերմանացին, որ միանգամայն իմքովն է «Պատկերազարդ Գիրազկան անտեսական լրագրող» Յր. Լէօպէի այս գործն՝ որ 1887ին Երբ տպագրութիւն է տեսն, ուղղուած է գլխաւորաբար կրթեալ Գիրազկան անտեսաց եւ կալանատէրաց: Յր. Լէօպէ՝ մասնագէտ Գիրազկան անտեսագիտութեան, այն ճիւղին վերաբերեալ մերին նորայայն մեքենաներն ու գործիքները, եւ առն իւրաքանչիւր գիրաւոր պատշաճակալ զետեղած է իւր այս գործին մէջ: Մեր յարգը ընթերցողք՝ թէեւ քցան

Գիրազկան տեսնա եւ կալանատէր, մեծապէս պիտի օգտին իւր հանձնարէն, պիտի սորովն ճանչնալ գործարանաւոր բնութիւնն՝ որ շրջապատած է զմեզ, եւ ոչ միայն գործածել նոյնն օգուտ եւ ի դարման պիտոյն, այլ եւ վարելու գրանցիլ բնութեան քաղցրութիւնները:

ՅՄԻՐ.

Ն Ա Ւ Ս Գ Ի Տ Ե Լ Ի Բ

Սրգոսն եւ համոյն յիմոն/թիւն գիւղական տնտեսութեան:

Գիրազկան անտեսութիւնն ոչ միայն օգտակարագոյն՝ այլ եւ հաճոյագոյն արուեստն է, ազատ մարդուն առաւել արժանաւորն: Բայց գլխաւորաբար գիտնական Գիրազկան անտեսութիւնն զգիրազկան անտեսն (երբարգործն) բարոյական արժանաւորութեան մը կը բարձրացընէ: Կերբին արժանաւորութիւնն արտաքննող վրայ կ'ազդէ, որով գիտնականօրէն կրթեալ Գիրազկան անտեսն սովորաբար ամենալաւ ամուսին, արդարադատ կառավար, ամենագործն հոգածու արքատութեան, գոհ է երջանիկ քաղաքացի կ'ըլլայ, եւ կ'ունենայ ճշմարիտ եւ անխառն բարեպաշտութիւն եւ վայելուչ ծանրութիւն մը:

Գիրազկան անտեսութիւնն անհամեմատ աւելի հաճոյական կ'ըլլայ եթէ Գիրազկան տնտեսն գեղեցիկ ծաշակ ալ ունենայ, եւ օգտակարը գեղեցիկն ու հաճոյականը պատշաճին հետ միշտ համաձայնել գիտնայ: Գիրազկան անտեսն ոչ միայն միտ պիտի գնէ՝ թէ ինչ կերպով կրնայ գետնէն ամէնէն աւելի շահ յառաջ բերել, այլ եւ ծաշակն՝ ծաշակագիտական զգածունն ալ յագեցընելու պիտի նայի:

Իսկ աղբիւրն ուստի արուեստն իւր ծաշակագիտական զգածումը պիտի առնու, է գեղեցիկ եւ աղետական բնութիւնը: Տեսնելով անսահման փառաւորութիւնն ու կարգաւորութիւնն՝ որով բնութիւնն անթիւ եւ համար կերպով կը զարգարտի, պէտք է գլխաւորաբար Գիրազկան անտեսը գեղեցիկ զգածմամբ լեցունի, եւ նոյն զգածումը մեղանել: Վասն զի ամենայն արուեստից օրինակն է գեղեցիկ բնութիւնը. եւ այս օրինակին վրայէն երեւակայութիւնն իւր գաղափարականները կը յօրինէ:

Ի՞նչպէս կրնայ Գիրազկան անտեսն չզգալ այն աղբեցութիւնն՝ զոր բնութիւնը մարգուն ծաշակագիտական զգածմանց վրայ կ'ընեցործէ. Գիրազկան անտեսն՝ որ ամէն օր բնութեան հետ կը զբաղի՝ Վասն զի, ինչպէս Վանիէք պատշաճօրէն կ'ըսէ, երկրիս բովանդակ բերքերն իւր ձեռքն են. դաւար մարգագ զարդն, թանձրախիտ անտառներն իրենց ծառերովն, լճակաց արծաթաւ

փայլն, ոսկեգոյն Տնձող ծոփն, օգտակար անասնոց անհուն թագաւորութիւնը: Գիւղական տընտեսն ուրեմն, ոչ միայն զատուց պիտի պահէ, այլ աստաւել եւս գեղեցկացընէ, աղետացընէ, որպէս զի իւր տնտեսութիւնն իրեն Տաճոյագոյն ըլլայ: Արդ որովհետեւ գրեթէ բովանդակ երկիրը գիւղական տնտեսին ձեռքն է, հետեւաբար մեծ իշխանութիւն՝ բայց մեծ ալ պարտք մ'ունի: Այո, ամբողջ մարդկութեան հաց կը հասցընէ, ագանեղեցիկն թիւ մատակարարէ եւ բնական կենսաբեր կը պահպանէ, բայց կոյ նաեւ զգածմանց պետութիւն մ'ալ: Միշտ կատարելութեան դիմելու ձգտմբ գիւղական տնտեսն ոչ միայն միտքը պիտի կրթէ, որուն կը պատասխանէ պատշաճն ու հարկաւորը, այլ նաեւ սիրտը պիտի լայնէ, զգածմունքը կենդանացընէ եւ այնու՝ գեղեցիկ մղումը գոհացընէ: Գիւղական տնտեսն որչափ իւր գործոց միայ գեղեցկութեան կնիքը գործմել կարող է, այնչափ առաւել ծաշակագիտական զգածմունքը գոհացընելու կոչուած է:

Անասնաբայք գիւղական տնտեսն բուծանելու ժամանակ օգուտներուն միայն միտ պիտի չդնէ, այլ եւ գեղեցկութեան, որպէս զի անասուններն շահուն հետ նաեւ հաճութիւն պատճառեն իրենց տիրոջ. որովհետեւ գեղեցիկ անասուն մ'ունենալն ոչ միայն զգայական հաճութիւն կը պատճառէ, այլ եւ սէր կը ծնանի. եւ այս սէրն ամէն տեսակ անիրաւութեանց՝ զորոնք խեղճ անասուններն յաճախ կը կրեն, առջեւը կ'առնու. եւ այս գեղեցկութեան զգածումն նոյն իսկ ծառաները կ'աղետացընէ:

Նոյնները կ'արժեն նաեւ ծառոց համար: Չկայ բան մը՝ որ այնպէս սքանչելի տեսք ունենայ, ինչպէս գեղեցիկ ծառ մը. ուստի նոյն իսկ այս պատճառաւ գիւղական տնտեսը մտադիր ըլլալու է ծառի կամ ծառաստանի մը տեղափոխութեան: Հաստ անգամ շահու համար անտառները գետնախնձորի անբեր արտի մը կը փոխեն, բայց ասով երկիրն ոչ միայն գեղեցկութիւնն՝ այլ եւ պողաբերութիւնը կը կորսնցընէ, որովհետեւ ուր անտառ եւ ծառ չկայ՝ Նոյն չորութիւն կը տիրէ եւ անպատաք ըլլայ: Այսպիսի անդափոխութիւններ երբեք չեն կրնար արգարանայ: Ընդհանրապէս գեղեցկացումն մեծապէս կը նպաստեն անոնք՝ որ կը ջանան արքայազանքը բնակութեանց մօտերը տնկել, առուաց ավազներ թափել լատտներու շրջապատի: Եւ առաւել քան զամենայն շինասէր թմբին կամ երկնաբերձ կաղամախին տանց մօտն առնել տնկել, եւ ընդհանրապէս բնութեան գեղեցիկ հրաշալիքները

փողովել, որպէս զի անոնք՝ մարդկան, եւ մարդիկ անոնց մէջ ապրին:

Ինչ որ անտառի ծառոց համար ըսինք՝ իմանալու է նաեւ պարտիզի ծառոց համար ալ, ուր իւրաքանչիւր վայր կարեւոր է: Եթէ պողառու ծառ կ'ուզէ մարդ տնկել, պէտք է նաեւ ինսամով քննել. միայն ամենալաւ եւ գեղեցկագոյն տեսակները պատշաճ կարգաւ մը տնկելու է:

Բայց ոչ միայն գործարանաւոր բնութիւնը գիւղական տնտեսին առիթ կու տայ ծաշակագիտութեան զգածմանց մտադիր ըլլալու, այլ եւ գիւղական շէնքերը: Յաճախ կ'ըսուի՝ թէ ասոնք հարկաւոր չարիք են: Բայց ինչ որ բացարձակ հարկաւոր է՝ չի կրնար չարիք ըլլալ. անոր համար պէտք չէ որ եւ ծակ մը փնտռել որ անշուշտ բաղձացուած պաշտպանութիւնը կը մատուցանէ, այլ պէտք է շինել գեղեցիկ տուն մը՝ հրդեհէ ապահով, պայծառ եւ մեծամեծ սենեակներով, որ ոչ միայն կարօտութիւնը կը լնու, այլ եւ հաճութիւն կը պատճառէ: Գիւղական տնտեսի մը անպատճառ հարկաւոր են տնտեսական շէնքեր՝ անասուններն ու պտուղները օրոց անհարթութիւնէն պահպանելու համար: Բայց ինչն ասոնք ալ գտաւորութեան եւ հաճոյից պատճառ պիտի չըլլան: Այո, չի պահանջուի որ պալատ շինուի. ընդ հակառակն ճարտարագիտութիւնն իւր ամէն գործոցը մասնաւոր ինկարագիր մը տաւած է: Աւտի գիւղական տնտեսը մեծապէս կը սխալի՝ եթէ չգիտնայ գործածել ընդարձակ ասպարեզն՝ զոր գիւղական ճարտարապետութիւնը գեղեցիկ եւ հաճոյականի ծաշակը գոհացընելու համար առաջի կ'ընծայեցընէ: Գեղեցիկ գոմոց հաճոյականութիւնն անձամբ յանձնէ կարգ ու մաքրութիւն յառաջ կը բերէ: Անոր համար օրիշ բան չի մնար տանտեսարաց եթէ ոչ՝ նոյն իսկ ծառայից հաղորդել գեղեցիկ ճաշակն, որուն սերտ կապեալ կ'ըլլայ կարգապահութիւնն:

Արեւմտ գիւղատնտեսը՝ տնային կենդանիներ բուծանելու, գեղեցկատեսիլ տնկեր մշակելու եւ գիւղական ճարտարապետութեան մէջ ունի առջեւն ընդարձակ գաշտ մը գեղեցիկ սերը սնուցանելու, գիւղական տնտեսութիւնը հաճոյական ընելու եւ աղնուական բարբոյց ծամուից հորդելու: Գիւղական տնտեսն իւր պարտքը կատարած է ըլլալ, եթէ բնութեան հարստութիւններն իւր պիտոյից միայն գործածելու ըլլայ: Չպոյ կենդանիք իսկ կ'ընեն: Իւր պարտքն է՝ ոչ թէ բնութիւնն իւր բնական վիճակին մէջ պահել, որովհետեւ բնութիւնն ինքնին արդէն նոյնը

կ'ընէ, հապա պարտական է ամէն բան գեղեցկացնել ու ազնուացնել: Գիւղական տնտեսը պէտք է որ ծաղիկները նոր եւ պէսպէս գոյներով ծաղկեցնեն, պտուղներն ազնուացնեն եւ ամբողջ երկիրն առաւել յանկուցէ՛ ընէ: Գիւղական տնտեսն այս վախճանիս կը հասնի՝ եթէ նախ բարին ու լաւն ընարէ, եւ բարւոյն մէջէն ալ ամենագեղեցիկը: Լաւով միտքը կը հաճէ եւ գեղեցկով սիրտը կը զուարթացնէ: Արդ՝ եթէ սիրտն ու միտքն իրարու միարան են, ահաւասիկ հոգեկան առաքնութիւն մը. եւ եթէ այսպէս յարատեւ նոյն առաքնութիւնը գործադրուի, այն ատեն յառաջ կուգայ զուարթ եւ բարոյական զգածում մը, եւ այս է այն երջանկութիւնը, զոր մարդ ինքն իրեն կը պատրաստէ եւ միշտ կ'աճեցնեն, այս է այն ծաւման՝ որով մերձաւորաց սրտին մէջ բարոյական ազնուութիւն մը տնկուի, եւ վերջապէս այս է վախճանն՝ որուն համար երկրի մշակութիւնը յանձնուած է մարդուս:

(Ընթերցողիս)

ԲԱՐՈՑԱՅԻՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆՈՐԱՎԷՊ

ԳԱՐԵՍԻԼԵՆ

ԳԼՈՒԻ Գ.

Այնպիսի գիտնոր:

(Ընթերցողիս)

Օ, օրաց սահմանեալ մեծ կարաւանին Միւնայի՝ հրոսակաց վաստահաճաւ առաջնորդին ձեռքը աւար տարուելուն լուրը կայծակի պէս ամէն կողմ տարածուեցաւ, եւ թէ Գարդնացոց եւ թէ Սպանիացոց վրայ մեծ ազդեցութիւն ըրաւ: Գարդնացիք կատաղած էին, վասն զի իրենց բանակն՝ որ միգորիա ամրոցին չուրքը կը ժողովուէր, ամէն կարեւորաց պէտք ունէր. իսկ ընդ հակառակն Սպանիացիք կը ցնծային եւ կ'ըսէին կանխաւ՝ թէ Լորտ Ուելլզին՝ որ անգղիական-սպանիական բանակաւ ծեպնեցեաց միգորիա կու գար, գաղղիական զօրութիւնն ի սպառ պիտի ջրջէ:

Ծարակման օրն արդէն՝ Գարդնայի Մարգիլին որսի բերգը լուրն հասած էր, եւ Տոննա Գամբան իրիկունն ընթերցեց ժամանակի մալիէ հարկերապետին այս նկատմամբ ինչ ինչ խոսեցաւ:

Հարկերապետն օրան ընթացքին մէջ անհանգստութիւն մ'արգէն կը ցուցներ. եւ երբ լուրը բերդի հասաւ լուռ անմունչ խորին խուհուրդով մէջ թաքուած կ'երեւար: Այլեւայլ պարագա-

նէր քովէքով բերաւ, եւ ահագին կասկած մը յղացաւ մասցը մէջ: Առտու նախաճաշի ժամանակ՝ երբ լսեց թէ Մարգիլին իւր հրապարակին հետ չլուսնցած ծամբայ կ'ըսէ եւ մեկնուաւ երթալու, արտաքայ կարգի բան մ'երեւցաւ իրեն ասիկայ. սակայն թող տուաւ իրն այնպէս: Բայց մտքէն չէր ելէր այն ձայնն հրացանի, զոր նախընթաց իրիկունն արձակած էր գիւերապահն երկու ատուերաց վրայ՝ որ դէպ ի բերդն ուղղելով կու գային: Գարձաւ կոչեց գիւերապահն, որ եւ վերստին նոյնն հաստատուէ ծամբ կը հաստատուէ՝ թէ թփերու մէջ երկու հոգի սպրդելով յառաջ կու գային եւ իւր ձայնին պատասխան չուուն:

Երբ յարձակման լուրն ալ առաւ, սկսաւ առաւել եւս կասկածիկ: Միտքն եկաւ որ ինքն անծամբ Մարգիլին ըսած էր՝ թէ մեծ կարաւան մը վազը արդէն պիտի հասնէր յօգնութիւն բանաւիրն, եւ անկարելի չէր երեւար իրեն՝ որ Տոննա Գամբան, զոր իբրեւ հայրենասէր սպանիացի կը ծանուներ, գրգռած ըլլայ Մարգիլին՝ որ իրը կերպով մը լեռնաբնակաց խնայէր: Նաեւ յանկարծ ծանապարհորդութիւն ընէր հիմայ սկսաւ առաւել կասկածել իրեւալ. շուտ մը գնաց բոլոր պահապանացը հարցոյց թէ արդեօք Մարգիլին բերդէն մեկնիլը տեսած են, եւ պատասխանն ամէն կողմանէ բացասական էր: Այս ալ կասկածելու նոր եւ մեծ պատճառ մըն էր, որուն մեկնութիւն մը չէր կրնար գտնել: Կամ, կ'ըսէր Մարգիլը իւր բերդն է եւ պահաւորած, բայց այս մեկնութիւնը ապուր բանաւոր պատճառ մը չկայ, եւ կամ գաղտնի ծամբով մը բերդէն մեկնած է. եւ եթէ այս ինքզ է, ի՞նչ է այս երեւութիւն վախճանը:

Ամէն բանէ յառաջ որոշեց որ բերդին ջըլաւայքն խուզարկէ, եւ սկսաւ այն տեղէն՝ ուր գիւերապահն երկու հոգին տեսած էր: Գարձաւ ստորադրել տուաւ դէպքն, եւ սկսաւ ջըլաւայքն ամենայն ինամով հետազոտել: Ամէն ծառ, ամէն թուփ ու մացառ կը դիտուէր ու կը զննուէր, եւ այսպէս հասաւ այն տեղի՝ ուր եր մուռն մտնելու նկուղին բերանը:

Ի սկզբն կարծեց՝ թէ փոքրիկ փապար մըն է այն. եւ որովհետեւ թանձր մացառով զրեթէ բուրդովին ծածկեալ էր, չէր կրնար ընդհանրապէս նշմարել, ինչպէս մինչեւ նոյն ատեն բոլոր Գարդնացիք ալ չէին մտադիր եղած. բայց որովհետեւ այս անգամ առանձինն օշոյնութեամբ ամենայն ինչ կը դիտուէր, գտաւ նկուղին բերանը, որով ուրիշ գիտ մ'ալ բրաւ: Տեսաւ որ թփերու մէջ քանի մը ծիւղ կոխուած եւ կտրուած էր, որոնց դիւրքէն էւ այլ պարագաներէն հետեցուց՝ թէ քիչ ժամանակ յառաջ պէտք է որ մէկն այրէն գուռս ելած ըլլայ. բայց չկար նշան մը որ ցուցներ թէ մէկ ներս մտած ըլլայ: Թէ սոքի հեղեքներ որ խնաւ գետնի վրայ կը նշմարուէին, եւ թէ կոխուըտուած ծիւղերու ծայրերը կը վկայէին դուրս ելած ըլլալուն:

Ասոք տեսնելով հարկերապետն համարձակեցաւ ներս մտնել: Այս այլը փոքրիկ բուրդակ մըն էր՝ երեք մէկ արամագով, ուրիշ մուռ մը չէր երեւար: Բայց երբ աշուրները խաւարի վարժեցան,